

Consell Editorial de Tornaveu – Març de 2013

Del papa Francesc a Lleó XIII, fonament de la doctrina social de l'Església, passant per Joan XXIII

Publicat originalment a la revista Tornaveu el 10 de març de 2013

<http://www.tornaveu.cat/edicio-75/editorial/9574/assemblea-de-lens>

Patronat Cultural i Recreatiu de Cornellà

Encara enmig de les expectatives que ha causat l'elecció del jesuïta argentí d'ascendència italiana, cardenal arquebisbe de Buenos Aires, Jorge Mario Bergoglio, com a papa Francesc, considerem des d'aquesta tribuna d'expressió laica que el moviment associatiu no està al marge del efectes de la designació. És ben cert que ja el dia següent de la fumata blanca sobre la Capella Sixtina, els vaticanistes ja han radiografiat per tots els costats la biografia del nou papa. Impulsat pels sectors més aperturistes de la Cúria en la darrera elecció l'any 2005, només va ser desbordat en el darrer tram de l'esprint que portà al papat a Joseph Ratzinger, dit Benet XVI, que ara ha sorprès al món amb una raonable però inesperada dimissió.

Entre moltes raons, diem que no en som aliens, perquè l'Església catòlica té una presència molt evident en el teixit associatiu, des que un altre papa, Lleó XIII, a finals del segle XIX i, més concretament, l'any 1891, promulgà l'encíclica *Rerum novarum* cridant els catòlics al compromís per a resoldre els problemes socials que afectaven les classes treballadores: els convidà a constituir associacions obreres i a sindicar-se en defensa d'un salari que fes possible subsistir i gaudir d'una vida raonablement còmoda, tot afirmant que si acceptaven males condicions laborals, a causa de la necessitat o de la por, els treballadors eren víctimes de la injustícia.

Al mateix temps indicava la intervenció dels estats dictant normes de seguretat i higiene del treball, limitant horaris i jornades laborals, reclamant el preceptiu descans dominical... L'Encíclica de les coses noves -tal com la tradueixen- va ser el

toc d'atenció que impulsà les associacions obreres catòliques, al costat de partits i sindicats de treballadors. Aquella encíclica, malgrat que completada successivament cada trenta anys per Pius XI el 1931, Joan XXIII el 1961 i Joan Pau II el 1991, encara és avui la pedra fonamental de la doctrina social de l'Església.

El clergat del temps de Lleó XIII vivia fins aquell moment al marge de la realitat social que havien originat dues revolucions industrials generades per un capitalisme rabiosament liberal i, generalment, deshumanitzat i diverses formes de socialisme impulsades pel pensament de Marx i Bakunin, que plantejaven la lluita de classes com a únic camí de canvi per a una situació de misèria i desesperació social. La seva influència ha arribat fins els nostres dies i, les institucions populars sorgides del moviment que va inspirar, han fet grans serveis a les comunitats on, arrelades al poble, han sobreviscut al pas del temps: patronats obrers catòlics, centres morals i parroquials, antics casals relacionats amb l'escoltisme i la Federació de Joves Cristians i amb l'Acció Catòlica... Integrats en la gran diversitat del moviment associatiu, van ser espais de convivència i formació en temps de normalitat i espais de llibertat quan la llibertat mancava, sota la tutela d'aquells joves capellans que n'eren preceptors que, acomplexats pel trist paper del Nacionalcatolicisme, obrien les portes de l'església als que lluitaven per la democràcia, quasi sempre oblidant els matisos ideològics. Quin gran servei van fer al país! Potser com el devien fer a altres comunitats nacionals, però molt especialment van ser importants per una Catalunya que, des de fa segles, ha jugat la carta de la societat civil per a plantejar la solució als seus problemes col·lectius.

La figura del papa Francesc ha creat esperances des de la nostàlgia del gran Joan XXIII, el papa buono -com va ser rebatejat pels italians-. L'artífex del Concili Vaticà II, que s'acabà amb Pau VI, va remoure les entranyes de l'Església. El cardenal Giuseppe Roncalli havia arribat al papat el 1958, en plena Guerra Freda i va marcar el paper de l'Església en el món amb encíclics com Mater et magistra i Pacem in terris, publicades el 1961 i el 1963, respectivament. La segona escrita al bell mig de la Guerra dels Missils, que portà el món al límit d'una Tercera Guerra Mundial. Va ser valent en promoure la renovació de l'Església i agosarat plantejant la seva oposició a una nova confrontació. Coneixia les conseqüències de la guerra en primera persona en ser sergent metge i capellà militar a la Gran Guerra i, a la de la Gran Revenja que la succeí molt aviat. La seva intervenció com a delegat apostòlic del Vaticà a Turquia fou molt important per a què milers de jueus poguessin escapar de l'extermini nazi. En contradicció, designat nunci apostòlic a França, va haver de resoldre la situació d'una Església nacional desestabilitzada pels bisbes que havien col·laborat amb l'ocupació alemanya.

Les virtuts que destaquen els seus biògrafs ens parlen d'una contrastada capacitat diplomàtica aplicada, per exemple, al foment de l'ecumenisme, basada en una bondadosa senzillesa que el feia extraordinàriament pròxim i assequible. Virtuts que també es reconeixen en el nou papa, al costat d'una austeritat franciscana que, essent prelat de Buenos Aires, l'ha aproximat al poble en viure com la gent comuna. Els més crítics li retreuen conservadorisme en temes com el de les parelles homoparentals, el sacerdocí femení i, malgrat la seva condició de jesuïta o potser per ser-ho, el seu posicionament davant dels activistes de la Teoria de l'Alliberament. La seva edat fa preveure un papat breu, que també podria ser ideològicament sorprenent, tenint en compte que, el 2005, davant de Ratzinger, aglutinà les tendències renovadores.

Per tot plegat sembla adient recordar Joan XXIII, com han fet la majoria d'analistes, recalcar la voluntat del nou papa de dir-se Francesc fent visible l'exemple de l'austeritat franciscana o, per ser el primer papa jesuïta, recobrant la figura de sant Francesc Xavier. Per les seves actuacions se'l pot vincular perfectament a la doctrina social que rectificà la tradicional confabulació de

l'Església amb el poder terrenal. Si tot plegat serveix per a retrobar aquell Lleó XIII que, amb la Rerum novarum, es posà a treballar a favor del poble promovent tota mena d'associacions, Francesc podria arribar com la bona nova d'un papa social.